

HELBREDSMÆSSIGE KONSEKVENSER AF *revision af lov om røgfri miljøer*

Arbejdspladsen

STIG EIBERG HANSEN
ESBEN MEULENGRACHT FLACHS
KNUD JUEL

MARTS 2012

UDARBEJDET AF STATENS INSTITUT FOR FOLKESUNDHED, SYDDANSK UNIVERSITET
FOR KRÆFTENS BEKÆMPELSE, HJERTEFORENINGEN OG DANMARKS LUNGEFORENING

Forord

Hermed foreligger rapporten ”Helbredsmæssige konsekvenser af revision af lov om røgfri miljøer – Arbejdspladsen”. Der er udarbejdet seks rapporter, der belyser de helbredsmæssige konsekvenser af nogle af undtagelsesbestemmelserne i Lov om røgfri miljøer i forhold til dødelighed af udvalgte sygdomme. De undtagelser, der behandles er muligheden for at tillade rygning i et vist omfang på efterskoler, folkeskoler, arbejdspladser, herunder hjemmepleje og små værtshuse samt dagplejebørns udsættelse for tobaksforurenede luft.

Rapporterne er udarbejdet for Kræftens Bekæmpelse, Hjerteforeningen og Danmarks Lungeforening og gennemført af en projektgruppe fra Statens Institut for Folkesundhed, Syddansk Universitet bestående af forsker Stig Eiberg Hansen, ph.d. studerende Esben Meulengracht Flachs og forskningsleder Knud Juel.

En række foreninger og personer har bidraget til løsning af opgaven. Fra Kræftens Bekæmpelse, overlæge Inge Haunstrup Clemmensen, projektleder for Børn, Unge & Rygning Poul Dengsøe Jensen og statistiker Ida Marie Castberg. Fra Hjerteforeningen afdelingschef Mads Hyldgård, sundhedspolitisk konsulent Signe Elkrog Friis og forskningskonsulent Lisbeth Vestergaard Andersen. Fra Danmarks Lungeforening projektleder, organisation og politik Susanne Holmgaard Hansen og Professor, overlæge, dr.med. Peter Lange. Fra HORESTA politisk direktør Jonas Wilstrup og cheføkonom Jonas Kjær samt fra Danmarks Restauranter & Caf er informations- og pressechef Carsten Kruise. De takkes alle for værdifuldt input.

København, 29. februar 2012

Morten Grønbæk

Direktør

Statens Institut for Folkesundhed,
Syddansk Universitet

Knud Juel

Forskningsleder

Statens Institut for Folkesundhed,
Syddansk Universitet

Sammenfatning

Formålet med Lov om røgfri miljøer, som trådte i kraft 15. august 2007, er at forebygge sundhedsskadelige effekter af tobaksforurenede luft og forebygge, at nogen ufrivilligt kan udsættes for tobaksforurening. Loven har nogle undtagelser, som bl.a. omhandler muligheden for at tillade rygning i et vist omfang på folkeskoler, efterskoler, arbejdspladser, herunder hjemmepleje og små værtshuse samt dagplejebørns mulige udsættelse.

De helbredsmæssige konsekvenser af disse undtagelsesbestemmelser er i denne rapport belyst i forhold til dødelighed af udvalgte sygdomme ved udsættelse for tobaksforurenede luft på arbejdspladser.

Godt 400.000 mænd og godt 300.000 kvinder har angivet at være udsat for tobaksforurenede luft på arbejdspladsen. For alle beskæftigede – både mænd og kvinder, både rygere og ikke-rygere - vurderes, at der ville have været 182 færre dødsfald årligt, hvis ingen ansatte havde været udsat for tobaksforurenede luft. Der er nogenlunde lige mange dødsfald af lungekræft, iskæmisk hjertesygdom og apopleksi, og lidt færre af KOL.

Indledning

Statens Institut for Folkesundhed (SIF), Syddansk Universitet er af Kræftens Bekæmpelse, Hjerteforeningen og Danmarks Lungeforening blevet bedt om at udarbejde en rapport, hvori de helbredsmæssige konsekvenser af undtagelsesbestemmelserne i Lov om røgfri miljøer (LOV nr. 512 af 06/06/2007) i forhold til dødelighed af udvalgte sygdomme beskrives.

Baggrund og formål

I lov om røgfri miljøer står der

§1 Formålet med loven er at udbrede røgfri miljøer med henblik på at forebygge sundhedsskadelige effekter af passiv rygning og forebygge, at nogen ufrivilligt kan udsættes for passiv rygning.

Der blev ved vedtagelsen af loven samtidig besluttet nogle undtagelser for loven.

Den nuværende lovtekst for lov om røgfri miljøer vedr. arbejdspladser, institutioner, skoler m.v. lyder:

§ 6 Det er ikke tilladt at ryge indendørs på arbejdspladser, jf. §4.

stk. 2 Det kan besluttes, at det er tilladt at ryge i arbejdslokaliteter, der alene tjener som arbejdsplads for én person ad gangen.

stk. 3 Det kan besluttes at indrette rygerum og rygekabiner, hvor rygning kan finde sted.

I denne rapport undersøges, hvilke helbredsmæssige konsekvenser undtagelserne fra §6 har for samtlige beskæftigede. Det undersøges først, hvor mange beskæftigede, der udsættes for tobaksforurenede luft, og derpå undersøges de helbredsmæssige konsekvenser.

Materiale

I det følgende afsnit beskrives det datamateriale, der ligger til grund for beregningen af de helbredsmæssige konsekvenser for beskæftigede udsat for tobaksrøg i omgivelserne.

Beskæftigede

Antallet af personer i beskæftigelse i 2010 fordelt på køn og alder stammer fra Danmarks Statistik, (www.statistikbanken.dk), tabel 1.

Tabel 1 Antal beskæftigede i Danmark 2010, fordelt på køn og alder

Alder (år)	Mænd	Kvinder	Alle
-15	19.462	22.079	41.541
16-19	69.303	73.563	142.866
20-24	105.486	102.364	207.850
25-29	114.464	106.224	220.688
30-34	143.989	133.879	277.868
35-39	161.841	153.734	315.575
40-44	174.094	167.616	341.710
45-49	164.263	160.011	324.274
50-54	146.079	143.604	289.683
55-59	134.987	131.585	266.572
60-64	98.060	69.671	167.731
65-66	19.959	10.162	30.121
≥67	42.317	16.196	58.513
I alt	1.394.304	1.290.688	2.684.992

Der var næsten 2,7 mio. beskæftigede, lidt flere blandt mænd (1,4 mio.) end blandt kvinder (1,3 mio.). For både mænd og kvinder er der flest i aldersgrupperne 35-49.

Skønnet over personer, der er udsat for tobaksforurenede luft på arbejdspladser stammer fra en undersøgelse foretaget af Sundhedsstyrelsen sammen med Kræftens Bekæmpelse, Hjerteforeningen og Danmarks Lungeforening, (http://www.sst.dk/Sundhed%20og%20forebyggelse/Tobak/Tal_og_undersogelser/Danskernes_r_ygevaner/TobaksforurenedeLuft%202011.aspx).

Undersøgelsen omfatter 5.000 repræsentativt udvalgte personer, og er gennemført af TNS Gallup i efteråret 2011. Personerne blev bl.a. stillet følgende spørgsmål:

Hvor ofte bliver du udsat for tobaksforurenede luft (passiv rygning) på arbejde?

Svarmulighederne var:

- Dagligt
- Et par gange om ugen
- Et par gange om måneden
- Hvert halve år
- Et par gange om året
- Sjældnere
- Aldrig

Personer, der har svaret, at de er udsat for tobaksforurenede luft på arbejde dagligt eller et par gange om ugen, indgår som værende udsatte. Personer, der er udsat for tobaksforurenede luft i mindre omfang, indgår som ikke at have været udsatte. Der er ca. 1.500 besvarelser for mænd og 1.300 besvarelser for kvinder, tabel 2.

Tabel 2 Forekomsten af tobaksforurenede luft på arbejdspladsen i 2011 fordelt på mænd og kvinder

Alder (år)	Antal mænd	Heraf udsat for tobaksforurenede luft			Antal kvinder	Heraf udsat for tobaksforurenede luft		
		Dagligt (N)	Ugentligt (N)	Dagligt/ugentligt (%)		Dagligt (N)	Ugentligt (N)	Dagligt/ugentligt (%)
15-19	59	5	6	19	50	4	4	16
20-29	217	16	41	26	207	28	32	29
30-39	352	67	54	34	314	52	31	26
40-49	393	66	55	31	339	54	34	26
50-59	331	61	34	29	281	48	23	25
60-69	103	14	16	29	66	6	6	18
≥70	59	5	0	8	36	0	0	0
I alt	1.514	234	206	29	1.293	192	130	25

Blandt mænd har 29 % været udsat for tobaksforurenede luft, og for kvinder er det 25 %. Både hos mænd og kvinder har lidt flere været udsat dagligt end ugentligt.

Aldersgrupperne er ikke helt identiske i tabel 1 og tabel 2. Det betyder f.eks., at for aldersgruppen 20-24 og 25-29 er brugt prævalensen for aldersgruppen 20-29. Herved fremkommer et skøn over personer udsat for tobaksforurenede luft på arbejdspladsen, tabel 3.

Tabel 3 Personer udsat for tobaksforurenede luft på arbejdspladsen fordelt på køn og alder

Alder (år)	Beskæftigede		Udsat for tobaksforurenede luft (%)		Udsat for tobaksforurenede luft (antal)	
	Mænd	Kvinder	Mænd	Kvinder	Mænd	Kvinder
15-19	88.765	95.642	19	17	16.549	15.303
20-29	219.950	208.588	26	28	57.775	60.460
30-39	305.830	287.613	34	37	105.129	76.025
40-49	338.357	327.627	31	32	104.176	85.048
50-59	281.066	275.189	29	29	80.668	69.532
60-69	118.019	79.833	29	43	34.374	14.515
≥70	42.317	16.196	20	17	8.607	2.699
I alt	1.394.304	1.290.688	29	25	407.279	323.582

I alt vurderes 400.000 mænd og lidt mere end 300.000 kvinder at være udsat for tobaksforurenede luft på arbejdspladsen.

Metode

I det følgende beskrives de antagelser og de modeller, der danner baggrund for konsekvensberegningerne i relation til den betydning undtagelserne fra rygeloven har for forekomsten af lungekræft, iskæmisk hjertesygdom, apopleksi og KOL. Først beskrives hvorledes modellerne for konsekvensberegningerne er fremkommet, dernæst hvilke antagelser der er gjort for arbejdspladserne.

Konsekvensberegninger for udsættelse for tobaksforurenede luft

Der er udført konsekvensberegninger for udsættelse for tobaksforurenede luft på arbejdspladsen er for alle beskæftigede i 2012. Der tages udgangspunkt i alders- og kønssammensætningen af de beskæftigede opdelt efter udsættelse for tobaksforurenede luft. Derefter beregnes ved hjælp af alders- og kønsspecifikke dødsrater og relative risici for disse det årligt forventede antal dødsfald af de fire udvalgte dødsårsager. Herefter gentages beregningen med den antagelse, at ingen personer har været udsat for tobaksforurenede luft på arbejdspladsen. Det forventede antal dødsfald i 2012 på grund af udsættelse for tobaksforurenede luft er derefter beregnet som forskellen i det forventede antal dødsfald med og uden udsættelse for tobaksforurenede luft.

Relative risici estimerer for udsættelse for tobaksforurenede luft på arbejdspladsen fremgår af tabel 15, der stammer fra rapporten "Risikofaktorer og sundhed i Danmark, 2006". Der er kun lille forskel mellem estimaternes størrelse mellem hjem og arbejde, dog med den undtagelse, at såfremt man er ansat på en bar eller værtshus, er man så meget mere udsat for tobaksforurenede luft, at de relative risici er betragteligt større.

Tabel 15 Relative risici for udsættelse for tobaksforurennet luft

Sygdom	Hjem	Arbejde	Bar
Lungekræft	1,24	1,24	1,73
Iskæmisk hjertesygdom	1,30	1,20	1,61
Apopleksi	1,45	1,45	2,52
KOL og Astma	1,25	1,25	1,76

Køns- og aldersspecifikke dødsrater er beregnet på baggrund af oplysninger fra Dødsårsagsregisteret.

Resultater

For alle beskæftigede vurderes, at der ville have været 182 færre dødsfald, hvis ingen ansatte (både rygere og ikke-rygere) havde været udsat for tobaksforurennet luft, tabel 16.

Tabel 16 Årligt antal dødsfald blandt beskæftigede (både rygere og ikke-rygere) i forhold til udsættelse for tobaksforurennet luft fordelt efter køn og sygdom

Sygdom	Hvis udsat for tobaksforurennet luft			Hvis ikke udsat for tobaksforurennet luft			Dødsfald relateret til tobaksforurennet luft		
	Mænd	Kvinder	I alt	Mænd	Kvinder	I alt	Mænd	Kvinder	I alt
Lungekræft	195	108	303	157	87	244	38	21	59
Iskæmisk hjertesygdom	201	33	234	154	26	180	46	8	54
Apopleksi	111	46	157	76	32	108	34	14	49
KOL	65	38	103	52	31	83	13	8	21
I alt	571	226	797	440	175	615	131	51	182

Godt 400.000 mænd og godt 300.000 kvinder har angivet at være udsat for tobaksforurennet luft på arbejdspladsen, tabel 3. Det vurderes, at det årligt giver anledning til i alt 797 dødsfald på grund af tobaksforurennet luft, flest blandt mænd. Uden tobaksforurennet luft på arbejdspladsen ville der være 615 dødsfald, altså 182 færre. Der er nogenlunde lige mange dødsfald af lungekræft, iskæmisk hjertesygdom og apopleksi, og lidt færre af KOL.

Diskussion

I det følgende afsnit gennemgås nogle styrker og svagheder ved undersøgelsen.

Materialet

Skønnet over personer, der er udsat for tobaksforurennet luft på arbejdspladser stammer fra en spørgeskemaundersøgelse omfattende 5.000 repræsentativt udvalgte personer i efteråret 2011. Ca. 2.800 personerne (dem der var i arbejde af de 5.000) har besvaret spørgsmålet, og der vides ikke noget om et specielt selektivt bortfald.

Definitionen af, hvem der udsættes for tobaksforurenede luft, baserer sig på et spørgsmål om udsættelse for tobaksforurenede luft (passiv rygning) dagligt eller et par gange om ugen. Der er ingen tilgængelige oplysninger om varigheden eller intensiteten af den tobaksforurening personerne er udsat for på enten ugentlig eller daglig basis.

Metode til konsekvensberegninger

Udsættelse for tobaksforurenede luft på arbejdspladsen

Den valgte metode til beregning af ændringer i det forventede årlige antal dødsfald på grund af udsættelse for tobaksforurenede luft på arbejdspladsen, betyder at resultatet er afhængigt af den aktuelle alders- og kønssammensætning på arbejdsmarkedet, ligesom den afhænger af udstrækningen af udsættelse for tobaksforurenede luft. En yngre eller mindre udsat gruppe beskæftigede vil give en mindre effekt på næste års forventede dødelighed, ligesom en ældre eller mere udsat gruppe vil medføre større effekt, idet dødeligheden er højere blandt disse. Forudsætningen for de gennemførte beregninger er derfor, at udsættelsen for tobaksforurening er nogenlunde ensartet gennem arbejdslivet, ligesom alders- og kønssammensætningen i gruppen af beskæftigede skal være nogenlunde uændret, hvis resultatet skal kunne fortolkes som en årlig effekt og ikke kun et udtryk for effekten i 2012. Effekten er desuden beregnet som forskellen mellem den nuværende udsættelse for tobaksforurening og en situation, hvor tobaksforurening er fraværende i hele arbejdslivet. Der vil derfor ikke kunne forventes effekter af denne størrelsesorden allerede næste år, hvis udsættelse for tobaksforurening på arbejdspladsen blev helt udfaset i år.